

УДК 37.036:398.8:373.31:004

Владимирова А.Л.

Херсонський державний університет, Херсон, Україна

**ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ПІСЕННОГО ФОЛЬКЛОРУ ЗАСОБАМИ
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

DOI:10.14308/ite000500

Національна система освіти України спонукає вчителів музичного мистецтва до пошуку й впровадження нових форм і методів проведення уроків, які б допомагали формувати особистість національного типу через залучення учнів початкової школи до мультимедійних технологій.

Формування естетичного ставлення молодших школярів до національного пісенного фольклору засобами мультимедійних технологій сприяє більш ефективному естетичному, розумовому, моральному та духовному розвитку, залучає дітей до творчих пошуків шляхом розв'язання завдань дослідницького та творчого характеру, більш повно розкривається їх природні задатки.

На сучасному етапі накопичення звукової народної пісенної інформації репродукується через систему комп'ютерів, дисків, електронних підручників, що позитивно впливає на розвиток цілісної національної культури особистості, її смаків, музично-естетичної вихованості й виступає як сприятлива умова та додатковий стимул для засвоєння знань як у навчально-виховному процесі так і на відстані.

Впровадження мультимедійних та дистанційних технологій у практику вчителів музичного мистецтва допомагає поєднати дидактичні функції комп'ютера й традиційні прийоми й засоби навчання, збагачує й поповнює навчально-виховний процес початкової школи новими формами роботи, що сприяє більш ефективному засвоєнню музичного навчального матеріалу, національного пісенного фольклору, звичаїв і традицій українського народу.

Ключові слова: естетичне ставлення, національний пісенний фольклор, мультимедійні технології, молодші школярі.

Постановка проблеми. Національний пісенний фольклор – це мудрість народної педагогіки, історія життя народу, етика й естетика, суспільна психологія, що створює неповторний образ нації і відбиває його духовно-практичну активність. «Виховання учнів на традиціях народної естетики сприяє тому, що вони починають виявляти інтерес до народного мистецтва, рідної культури і збагачувати матеріальні та духовні цінності» [7, с. 8]. У процесі творчості участь приймають і дорослі, і діти. Залучення дітей до народного мистецтва, (усна народна творчість, музика, рух, пісня, танець, образотворче та декоративно-прикладне мистецтво та ін.) сприяє всебічному світосприйманню, прагненню жити за законами краси.

Для підвищення ефективності методів і прийомів активізації учнів початкової школи застосовуються різноманітні засоби навчання з використанням інформаційно-методичного матеріалу, але в умовах інформатизації освіти одним з провідних чинників успішного навчання виступають мультимедійні технології.

Перед учителем музично-естетичного циклу важливою науковою та практичною проблемою постає питання формування естетичного ставлення молодших школярів до національного пісенного фольклору засобами мультимедійних технологій, що дозволить на більш високому інтелектуальному рівні утримати інтерес в учнів до народної пісні. За допомогою комп'ютерних технологій, яскравому й сучасному дизайну молодші школярі

детальніше й швидше сприймають учбовий матеріал уроку, етапами якого є знайомство із відомими світлинами, анімаціями, ілюстраціями, картинами відомих художників, музичними відеофрагментами та уривками музичних творів відомих композиторів і поетів, а також текстові пояснення, тести, виконання пісень у режимі караоке, перегляд українських звичаїв і традицій та ін.

Аналіз основних досліджень і публікацій

Науково-педагогічні праці авторів масової системи музичного виховання О. Апраксіної, В. Верховинця, Н. Ветлугіної, Е. Жак-Далькроза, Д. Кабалевського, З. Кодаї, М. Леонтовича, М. Лисенка, Р. Марченко, Л. Масол, К. Орфа, О. Ростовського, Л. Хлебнікової та ін. є визначною віхою розвитку музичної педагогіки.

У наукових дослідженнях у галузі музикознавства виокремлено наступні напрями використання інформаційних технологій: статистичний аналіз музичних текстів, спрямований на обґрунтування закономірностей внутрішньої організації музичного твору, синтезування звукових і музичних структур у композиторській практиці, розробка навчальних комп'ютерних систем з метою підвищення ефективності музичної освіти (В. Василенко В. Девуцький, К. Фадєєва, К. Шушпанов, І. Стецюк, М. Дергач; М. Чембержі та ін.).

Питання впливу інформаційного середовища на професійну підготовку вчителя початкових класів досліджували В. Андрієвська, Г. Волошина, Н. Воропай, В. Денисенко, В. Коткова, Н. Олефіренко, Л. Петухова, О. Співаковський С. Яшанов та ін.

У працях учених обґрунтовано питання залучення майбутніх учителів початкових класів до використання можливостей інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища, розкриваються методи і форми роботи з сучасними освітніми засобами в навчально-виховному процесі початкової школи.

Як констатує О. Співаковський, «сучасна підготовка вчителя початкових класів повинна відбуватися в науково-обґрунтованому інформаційно-комунікаційному педагогічному середовищі, під яким вони розуміють «сукупність знанієвих, технологічних і ментальних сутностей, які в синхронній інтеграції забезпечують якісне оволодіння системою відповідних знань» [6, с. 402].

В. Коткова стверджує, що інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище повинно мати наступні компоненти: персональні комп'ютери або комп'ютерний клас; сукупність стандартних програм комп'ютерного користувача, Інтернет; моделювання цілісних фрагментів педагогічної діяльності; інструкції, алгоритми, методичні рекомендації та ін. [3, с. 104].

Як зазначає Л. Петухова «науковий інтерес становить три-суб'єктна дидактика як «один із напрямів педагогічної науки про найбільш загальні закономірності, принципи та засоби організації навчання, що забезпечує свідоме та міцне засвоєння системи знань, умінь і навичок у межах рівноправних взаємин учня, учителя та інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища» [4, с. 154].

За спостереженнями Н. Воропай «основне завдання викладача – розробляти і використовувати відкриті й дієві методи для здобуття майбутніми фахівцями початкової освіти професійних умінь і навичок» [2, с. 74].

Мета статті полягає в тому, щоб акцентувати увагу на розгляді ролі, значенні та можливостях мультимедійних технологій, як засобу формування естетичного ставлення молодших школярів до національного пісенного фольклору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування досконалої людини - лейтмотив національного виховання. Повний пісенний цикл - це життя людини від народження до смерті, що оспівується у різних пісенних жанрах. Молодий шкільний вік є часом формування естетичного ставлення дітей через знання традицій і звичаїв свого народу. Проблема збереження і пропаганди пісенного фольклору, формування у суспільстві взаємоповаги між народами є одним із головних шляхів оздоровлення людських відносин.

Важливими науковими та практичними завданнями формування у молодших школярів естетичного ставлення до пісенного фольклору - це утримання інтересу до народної пісні. Народні пісні залучають молодших школярів своїм змістом, тим, що в них розкривається прекрасне природи й людських відносин.

Ефективність процесу навчання музичному мистецтву в початковій школі містить у собі обов'язковий освітній рівень урочної та позаурочної діяльності. Навички художньо-творчої діяльності засобами національного пісенного фольклору, одержувані на уроках музичного мистецтва, органічно розвиваються у наступних формах: позаурочна розвиваюча діяльність (гурткова робота, театральна-ігрова фольклорна студія, колектив народної творчості, фольклорна хореографічна студія); колективне відвідування концертів ДМШ, лялькового та драматичного театрів, музеїв; вокальні фольклорні конкурси, а також конкурси народної пісні.

Як зазначено в методичних рекомендаціях щодо вивчення дисциплін художньо-естетичного циклу у 2013-2014 н.р. «музичне мистецтво у системі сучасної освіти розглядається як суттєвий компонент загальної освіти школярів. Його могутній пізнавальний і виховний потенціал пов'язаний з естетичною природою, завдяки якій досягаються потаємні найскладніші процеси духовного життя людини, її внутрішнього світу. Сучасне навчання, і мистецьке, зокрема, ґрунтується на засадах особистісно-зорієнтованого і компетентнісного підходів, визначених в основних нормативних документах освіти – державних стандартах, навчальних планах, програмах» [9, с. 1].

В умовах інформаційного суспільства перед школою поставлена мета: підготувати учня до життя та активної діяльності, зорієнтувати його на сучасні форми навчання із забезпеченням сумісності з традиційними методами та прийомами навчання в повній відповідності з документами, що регламентують зміст освіти.

Система освіти покликана своєчасно реагувати на досягнення науки і культури. «Саме у школі значною мірою формується світогляд дитини, то сучасний педагог має усвідомлювати процеси, що відбуваються у суспільстві, встановлювати причинно-наслідковий зв'язок між історією розвитку певного питання і сучасним його станом, бачити тенденції розвитку, зокрема, у сфері інформаційних технологій» [5, с. 69].

Самим доступним засобом застосування інформаційних технологій на уроках музичного мистецтва в початковій школі виступають мультимедійні технології. До категорії мультимедіа належить значна частина розважальних, освітніх та інформаційно-довідкових програм. За допомогою програми Power Point ефективно й творчо вчитель може скласти презентації, які допоможуть створити інформаційну підтримку при проведенні уроків та в позаурочній діяльності. Презентація дозволяє вчителю ілюструвати різні етапи уроку.

Мультимедійні технології є засобом комплексного впливу на учнів шляхом сполучення концептуальної, ілюстративної, довідкової, тренажерної та контролюючої частин, що забезпечує ефективну допомогу при вивченні музичного матеріалу й дозволяє значно прискорити процес набуття вмінь і навичок, необхідних у практиці. Аудіо й відеозаписи, етнографічні музичні зразки, значно збагачують навчальний процес, дозволяють учням одержати більш повне розуміння про традиції національної культури. На основі представлених матеріалів реконструюються стародавні звичаї, які відтворюються на заняттях, святах і розвагах. При створенні слайдів можна використовувати анімацію, це дуже зручно для послідовного викладу матеріалу. За допомогою анімації можна сконцентрувати увагу учнів на головному в досліджуваному матеріалі.

Застосування мультимедійних технологій на уроці музичного мистецтва сприяє особистісному розвитку учнів, підвищенню їх інтересу до музичної, творчої й пізнавальної діяльності, вихованню активності й самостійності, формуванню естетичного ставлення до національного пісенного фольклору.

Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі початкової школи вимагає врахування низки факторів: особливості психофізіологічного розвитку учнів

молодшого шкільного віку та їх навчально-пізнавальної діяльності; дидактичний потенціал мультимедійних технологій, орієнтованих на початкову школу.

На допомогу вчителю музичного мистецтва пропонуються мультимедійні підручники та віртуальні бібліотеки і лабораторії, електронні практикуми та електронна наочність, навчальні, методичні та тестові посібники, сучасні програмні комплекси. Запропоновані комплекси розширюють інформаційний, наочний, методичний арсенал учителя музичного мистецтва незалежно від рівня професійної кваліфікації та досвіду. Знайомство з творчістю видатних композиторів та музичним фольклором розвиває комунікативні здібності учнів, виховує в них ставлення до музики як до мистецтва

З урахуванням вікових особливостей молодших школярів, вимог до використання інформаційних технологій у початковій школі серед електронних мультимедійних видань виокремлюємо електронні навчально-наочні посібники. «Електронний навчально-наочний посібник – електронне навчальне видання, що містить сукупність наочних матеріалів, представлених засобами мультимедійних технологій. Його використання є ефективним при організації репродуктивної роботи учнів, коли вчителю необхідно наочно підтвердити або конкретизувати мовні повідомлення. Крім того, такі посібники є доцільними при постановці вчителем навчальних проблем». [1, с. 15]. Мультимедійний посібник орієнтований на сучасні форми навчання із забезпеченням сумісності з традиційними методами та прийомами навчання в повній відповідності з документами, що регламентують зміст освіти.

Навчальні електронні посібники містять систематизований матеріал у вигляді набору сторінок, об'єднаних між собою малюнками, анімаціями, дикторським супроводом, аудіо - та відеофрагментами, зразковим виконанням музичних творів, виконанням пісень у режимі караоке тощо. Для перевірки знань передбачені контрольні запитання, завдання і тести. Перехід між сторінками здійснюється за допомогою посилань у вигляді значків, що дозволяє миттєво переходити від одного фрагменту до іншого, відшукуючи потрібну інформацію. Цей матеріал може бути використаний учителями, студентами, вихователями як при підготовці до практики, так і при проведенні уроків в школі, що зробить їх змістовнішими і цікавішими.

На уроках музики гармонійне поєднання комп'ютерної грамоти з музикою, народознавством, музичним фольклором, образотворчим мистецтвом, літературою створює творчі напрямлення (комп'ютерний малюнок, живопис, графіка, декоративний дизайн, караоке, тощо). Використання у процесі навчання засобами мультимедійних технологій допомагає учням проявити свою креативність від задуму до втілення. Особливо цікавими є нестандартні уроки: урок-подорож, урок-уява, урок-спостереження, урок-мрія та ін., які поповнюючись формою, об'ємом, трансформацією кольору, тоном, графічним ритмом, дизайном формують у молодших школярів асоціативне сприйняття і мислення на основі художнього і музичного матеріалів; розуміння поняття ритму в природі, суспільстві, мистецтві; відчуття простору, форми, контрасту, динаміки, тембру, кольорової палітри.

Енциклопедії мистецтва та живопису, музичні редактори, програми-тести та ігрові програми є базою дидактичних посібників до підручників «Музичне мистецтво» та «Музика».

Вагомою віхою у формуванні естетичного ставлення молодших школярів до національного пісенного фольклору виступають комп'ютерні ігри. Розмаїтість комп'ютерних ігор дуже велика і завдяки цьому вони охоплюють всіх, не дивлячись ні на вік, ні на націю. Благодатним матеріалом для виховання естетичного ставлення учнів до національного пісенного фольклору стають ігри, у яких беруть участь герої в національних костюмах, що розповідають казки, легенди, виконують народні пісні й танці. Науково-освітні ігри з використанням народного фольклору розвивають розум і спритність дитини, розвивають у неї здатність естетичного сприйняття світу.

Регіони України відзначаються своєрідними природно-географічними умовами, неповторними етнічними автопортретами, звичаями і традиціями. Пісенний фольклор має свою регіональну мовленеву специфіку. Більшість сучасних цивілізованих народностей втратила живу традиційну народну культуру, в Україні ж цей процес не набув ще

катастрофічних форм, хоча й зазнав через відомі історичні обставини неповернутих втрат. Важливим завданням сьогодення є збереження фольклорних надбань українського народу. З цією метою українська експериментальна лабораторія фольклору, та мистецьке агентство «Арт Велес» та Українсько-британське спільне підприємство «Комора» започаткувало проект «Моя Україна», завдяки цьому в рамках проекту видано 5 компакт-дисків з унікальними записами у виконанні автентичних фольклорних колективів, що дозволить ознайомити учнів з пісенним фольклором, який у ще півстоліття тому передавався природним шляхом безпосереднього спілкування поколінь, від батька-матері до дітей.

Звуження сфери функціонування пісенного фольклору - історично закономірний процес, однак у різних культурних традиціях його інтенсивність і динаміка неоднакові. Проте, одержання та опрацювання учнями різноманітної музично-фольклорної інформації через Інтернет стає поширеним напрямом розвитку їх пізнавального інтересу до музики, а також однією із форм вивчення національного та світового музичного мистецтва.

Висновки.

Таким чином, досліджуючи питання формування естетичного ставлення молодших школярів до національного пісенного фольклору засобами мультимедійних технологій, можна зауважити:

Використання мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва дозволить учителю на більш високому інтелектуальному рівні утримати інтерес в учнів до народної пісні. За допомогою комп'ютерних технологій, яскравому й сучасному дизайну молодші школярі детальніше й швидше сприйматимуть учбовий матеріал уроку, етапами якого є знайомство із відомими світлинами, анімаціями, ілюстраціями, картинами відомих художників, музичними відеофрагментами та уривками музичних творів відомих композиторів і поетів, а також текстові пояснення, тести, виконання пісень у режимі караоке, уривки українських звичаїв і традицій та ін.

Впровадження мультимедійних та дистанційних технологій у практику вчителів музичного мистецтва допоможе поєднати дидактичні функції комп'ютера й традиційні прийоми і засоби навчання, збагатить і поповнить навчально-виховний процес початкової школи новими формами роботи, що сприятиме більш ефективному засвоєнню музичного навчального матеріалу, національного пісенного фольклору, звичаїв і традицій українського народу.

Однак, можна констатувати, що проблема формування естетичного ставлення молодших школярів до національного пісенного фольклору засобами мультимедійних технологій, й досі залишається недостатньо дослідженою й актуальною, оскільки вимагає перегляду існуючих методів, форм і засобів, обґрунтування сучасних підходів до організації навчально-виховного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієвська В. Проектування дидактичних ситуацій у навчанні молодших школярів з використанням комп'ютера : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. : 13.00.09 «Теорія навчання» / В. Андрієвська. – Харків, 2009. – 20, С. 15.
2. Воропай Н. Використання інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища у формуванні самоосвітньої компетентності майбутнього фахівця початкової освіти / Н. Воропай // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Психолого-педагогічні умови організації розвивального середовища в закладах освіти»] (Херсон, 6-7 травня 2010 р.). – Херсон : Вид-во ХДУ, 2010. – С. 51-54.
3. Коткова В. Підготовка майбутнього фахівця початкової школи в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища /В. Коткова // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи :збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та інші]. – Умань: ПП Жовтий, 2010. – Випуск 35. – С. 101–107.
4. Петухова Л. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів : дис д-ра пед. наук:13.00.04 / Петухова Л.; Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2009. – 564 с.

5. Петухова Л. Теоретичні основи підготовки вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища: Монографія / Петухова Л.; Херсон: Айлант, 2007. – 200с.: іл.
6. Співаковський О. До оцінювання взаємодії у моделі «Викладач – студент – середовище» /О. Співаковський, Л. Петухова, Н. Воропай // Наука і освіта. – 2011. – № 4/С. – С. 401–405.
7. Фоменко Е. Формування національної самосвідомості дітей /Е. Фоменко // – Х. : Вид група «Основа», 2009. – 121, [7] с.: іл. - (Серія «ДНЗ. Вихователю»).
8. Что такое мультимеда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://daz.su>. – Назва з екрану.
9. Методичні рекомендації. щодо вивчення дисциплін художньо-естетичного циклу у 2013-2014 н.р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: education.km.ua – Назва з екрану.

Стаття надійшла до редакції 06.06.2014

Vladimirova A.L.

Kherson State University, Kherson, Ukraine

FORMATION OF THE JUNIOR SCHOOLCHILDREN ATTITUDE TO THE NATIONAL SONG FOLKLORE BY THE MEANS OF MULTIMEDIA TECHNOLOGIES

The national system of education of Ukraine urges music teachers to find and implement new forms and methods of classes that will help to form the national identity by engaging primary school pupils to use multimedia technologies.

Formation of aesthetic attitudes of younger schoolchildren to national folk song by means of multimedia technologies facilitates more efficient aesthetic, intellectual, moral and spiritual development, attracting children to creative research through solving problems of research and creative nature, more fully disclosing their natural inclinations.

At present stage of the storage of folk song information are reproduced by the computer disks, electronic textbooks, which positively affects on the development of a coherent national cultural identity, its tastes, musical and aesthetic upbringing and acts as a favorable condition and an additional incentive for assimilation of knowledge in both educational processes of the school and in the distance.

The introduction of multimedia and distance learning technologies in the classroom practice of music helps to combine didactic function of computer and traditional ways and means of education, enriches and adds to the educational process of an elementary school with new forms of work that promotes more efficient assimilation of musical training material, national folk song, customs and traditions of the Ukrainian people

Keywords: aesthetic attitude, national folk songs, multimediyi technology, primary schoolchildren.

Владими́рова А.Л.

Херсонский государственный университет, Херсон, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ОТНОШЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ К НАЦИОНАЛЬНОМУ ПЕСЕННОМУ ФОЛЬКЛОРУ СРЕДСТВАМИ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Национальная система образования Украины побуждает учителей музыкального искусства к поиску и внедрению новых форм и методов проведения уроков, которые бы помогли формировать личность национального типа путем привлечения учеников начальной школы к использованию мультимедийных технологий.

Формирование эстетичного отношения младших школьников к национальному песенному фольклору средствами мультимедийных технологий оказывает содействие более эффективному эстетичному, умственному, моральному и духовному развитию, привлекает детей к творческим поискам путем решения задач исследовательского и творческого характера, более полно раскрываются их естественные задатки.

На современном этапе накопления звуковой народной песенной информации репродуцируется через систему компьютеров, дисков, электронных учебников. Это

положительно влияет на развитие целостной национальной культуры личности, ее вкусов, музыкально-эстетичной воспитанности и выступает как благоприятное условие и дополнительный стимул для усвоения знаний как в учебно-воспитательном процессе начальной школы так и в дистанционном обучении.

Внедрение мультимедийных и дистанционных технологий в практику учителей музыкального искусства помогает соединить дидактические функции компьютерных технологий и традиционные приемы, средства обучения, что обогащает и пополняет учебно-воспитательный процесс начальной школы новыми формами работы, которые оказывают содействие более эффективному усвоению музыкального учебного материала, национального песенного фольклора, обычаев и традиций украинского народа.

Ключевые слова: эстетичное отношение, национальный песенный фольклор, мультимедийные технологии, младшие школьники.